

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

OWB/FO/2003/6274

6 maart 2003

Stichting Actueel Verleden

Bij brief van 17 december 2002 (Kamerstukken II, 2002/2003, 28 735, nrs 97 en 1) heb ik u geïnformeerd over mijn voornemen tot het doen oprichten van de Stichting Actueel Verleden. Bij schriftelijk overleg van 20 februari jl. hebben de leden van de CDA-, VVD-, LPF- en SGP-fractie op mijn voornemen gereageerd. Tevens hebben de leden van de VVD-, en SGP-fractie een aantal vragen gesteld. Op de reactie en gestelde vragen ga ik in deze brief in.

Algemeen

De positieve reacties en getoonde waardering hebben mij verheugd. De waardering betreft zowel de doelstelling van de op te richten stichting; het bevorderen van het historisch besef van de bevolking, als de wijze waarop deze doelstelling dient te worden bereikt: zonder bureaucratie en met behoud van de zelfstandigheid van de participerende instellingen.

Vragen over de oprichting van de stichting

De leden van de VVD-fractie vragen naar de motivatie achter het oprichten van de stichting, en waarom het ministerie van OCenW de pilot niet zelf uitvoert.

De Stichting Actueel Verleden is opgezet als een netwerkorganisatie van samenwerkende instellingen. De instellingen wensen de in de pilotfase uit te voeren activiteiten onder te brengen in een juridische entiteit. Hiermee wordt de zelfstandige, onafhankelijke positie bij het uitvoeren van de activiteiten benadrukt. Vanwege het not-for profit karakter van de te verrichten activiteiten, sluit de oprichting van een stichting het best aan bij de wens tot het creëren van een juridische entiteit.

Om de benodigde betrokkenheid (commitment) van de participerende instellingen te verkrijgen en behouden, is het noodzakelijk dat deze instellingen direct betrokken zijn bij de uitvoering van de pilotfase. Om die reden wordt het onwenselijk gevonden de pilotfase vanuit OCenW uit te voeren. Een tweede reden om dit initiatief op afstand van het ministerie te zetten is erin gelegen, dat ik het onwenselijk vind dat mijn ministerie zich met een activiteit als deze in uitvoerende zin zou bewegen in het veld dat zij tevens beleidsmatig aanstuurt.

De leden van de VVD-fractie vragen voorts waarom de pilot niet bij een bestaande organisatie wordt ondergebracht.

De Stichting Actueel Verleden geeft uitvoering aan een nieuwe formule die specifieke eisen stelt aan de organisatie die die formule moet ontwikkelen en uitvoeren. Mij is geen bestaande organisatie bekend die beschikt over de kennis, ervaring en organisatiestructuur die nodig is voor

OWB/FO/2003/6274

het uitvoeren van deze taak. Bovendien komt geen van de betrokken participanten in aanmerking, omdat dat geen recht zou doen aan de gelijkwaardige deelname van de andere partners.

De leden van de VVD-fractie vragen of de mogelijkheid bestaat dat andere dan de nu genoemde zes participanten bij (de activiteiten van) de stichting worden betrokken. Actueel Verleden zal samenwerking zoeken met die instellingen die een bijdrage kunnen en willen leveren. De bedoeling is dat Actueel Verleden op termijn uitgroeit tot een groter netwerk van samenwerkende instellingen. Om die reden is voor de stichting een open en uitnodigende structuur gekozen. Nieuwe participanten kunnen bij de stichting aansluiten op dezelfde basis als waarop de bestaande zes participanten nu deelnemen.

De leden van de VVD-fractie vragen waarom het Instituut Collectie Nederland niet betrokken is bij het oprichten en het beheer van de Stichting Actueel Verleden.

Het Instituut Collectie Nederland (ICN) is een overheidsinstelling met zorg voor beheer en behoud van roerend cultureel erfgoed. Het geeft erfgoedinstellingen in Nederland adviezen over collectie- en cultuurbeheer, doet conserveringsonderzoek, leidt op tot restaurator en organiseert cursussen. Het beheert ook zelf een grote kunstcollectie.

Actueel Verleden richt zich op presentatie en educatie, redactioneel aanhakend bij de actualiteit, gebruik makend van collecties van bibliotheken, archieven en musea in Nederland – overdrachtelijk aangeduid met de Collectie Nederland. Die collectie is dus veel breder dan de door het ICN beheerde kunstcollectie.

De kerntaak van Actueel Verleden – presentatie en educatie – sluit niet aan bij de kerntaak van het ICN – beheer en behoud. Het ICN is daarom niet betrokken bij de dagelijkse gang van zaken bij Actueel Verleden. Overigens is het zeer wel denkbaar dat het ICN, net als andere erfgoedbeherende instellingen, vanwege de collectie in een later stadium als samenwerkingspartner bij Actueel Verleden betrokken wordt.

De leden van de VVD-fractie zijn van mening dat de stichting een erg gecompliceerde structuur heeft. Zij vragen waarom gekozen is voor zowel een Raad van Toezicht als een Raad van Partners. De leden vragen welke consequenties de gekozen structuur heeft voor de slagvaardigheid. Ook de leden van de SGP-fractie vragen de keuze voor de bestuurlijke structuur nader toe te lichten, met name ten opzichte van minder gecompliceerde alternatieven.

Om succesvol te kunnen opereren zal de stichting bij de uitvoering van haar activiteiten redactioneel en programmatisch onafhankelijk moeten zijn. Dat is het uitgangspunt geweest bij de keuze voor het zogenaamde commissarissen-model. Dit model is momenteel in gebruik bij alle verzelfstandigde voormalige rijksmusea. In dat model valt het bestuur van de stichting samen met de directie. Het toezicht op de directie wordt – op afstand – uitgeoefend door een Raad van Toezicht.

De Stichting Actueel Verleden wordt gekarakteriseerd, zoals de SGP-fractie met instemming vaststelt, door de sterke nadruk op samenwerking tussen bestaande organisaties. In het beleid van de stichting zal dus elk van de participerende instellingen zich moeten kunnen herkennen. Het wordt wenselijk gevonden die invloed op het beleid te institutionaliseren.

Vanwege de redactionele en programmatische onafhankelijkheid wordt het niet wenselijk geacht de beleidsmatige medesturing door participanten te combineren met het toezicht op afstand in de Raad van Toezicht.

Een andere reden om de participerende instellingen niet in de Raad van Toezicht te vertegenwoordigen, is gelegen in de wens het aantal participanten in de stichting op termijn te laten groeien. Ofwel zou de Raad van Toezicht onwerkbaar groot worden, ofwel zou er een beperkte of een getrapte vertegenwoordiging ontstaan. Beide ontwikkelingen zijn onwenselijk.

Bovenstaande overwegingen hebben geleid tot de keuze voor een Raad van Partners die adviseert over het beleid. Daarmee heeft de directie een gremium voor overleg over het beleid, maar behoudt de directie tegelijk de vrijheid een eigen koers te kiezen als daarover in de Raad van Partners geen,

OWB/FO/2003/6274

of slechts ten dele overeenstemming kan worden bereikt. De Raad van Toezicht op zijn beurt toetst de gekozen koers.

Ik meen dat deze bestuurlijke structuur niet gecompliceerder is dan nodig, recht doet aan ieders verantwoordelijkheden, en een slagvaardige organisatie oplevert.

Vragen over de evaluatie

De leden van de VVD-fractie vragen op grond van welke criteria de pilotfase wordt geëvalueerd. Ook de leden van de SGP-fractie vragen naar de evaluatiecriteria.

De criteria voor evaluatie worden afgeleid van de instrumenten die voor de jaarlijkse verantwoording worden afgesproken tussen minister en stichting. Bij het maken van die afspraken streef ik tweezijdigheid na en wederzijds goed afgestemde ambitieniveaus. Spoedig na het oprichten van de stichting zal ik met haar in overleg treden over de voorlopig te hanteren set indicatoren. Na het eerste jaar van leverantie wordt vervolgens geëvalueerd of de overeengekomen indicatoren het inzicht en de effectiviteit van beleid daadwerkelijk hebben vergroot, en of zij ook daadwerkelijk zijn gebruikt. Op basis van de opgedane ervaringen worden daarna definitieve afspraken gemaakt.

Gezien het experimentele karakter van de pilotfase ligt het voor de hand dat na afloop ervan een ruimer inzicht moet zijn verkregen in de succesfactoren voor de Boulevard van het Actueel Verleden. Belangrijke onderdelen daarbij zijn de ontwikkeling van de vraagzijde (waaronder onderwijs en algemeen publiek), bruikbaarheid van de ontwikkelde presentatieconcepten, en de samenwerking binnen het netwerk van partner-instellingen.

De leden van de VVD-fractie vragen bij welke uitkomsten tot continuering van het project wordt besloten. De leden van de SGP-fractie willen weten hoe de uitkomsten van de evaluatie van invloed zullen zijn op de keuze voor voortzetting dan wel uitbreiding van de activiteiten van de Stichting Actueel Verleden.

De evaluatie aan de hand van de indicatoren is een belangrijk instrument bij de meningsvorming over vervolgstappen na de afronding van de pilotfase. Bij de vraag of en op welke wijze het initiatief na de pilotfase wordt voortgezet is ook de beschikbaarheid van financiële middelen bepalend. Op dit laatste kom ik terug onder het kopje "Vragen over de financiën".

Vragen over de financiën

De leden van de VVD-fractie vragen hoe in de voorbereidende fase een onderuitputting van € 200.000 kon ontstaan.

Bij het opstellen van de begroting voor de voorbereidende fase moest ermee rekening worden gehouden dat het project in die fase (vrijwel) geheel zou worden uitgevoerd door externe bureaus. De mate waarin de betrokken instellingen in de voorbereidende fase zouden kunnen bijdragen aan deze kortlopende maar zeer intensieve fase kon toen niet exact worden voorzien. Bij de uitvoering bleek dat op het vlak van projectcoördinatie, secretariaat, (beeld-)redactionele werkzaamheden en digitalisering een belangrijke inspanning kon worden opgebracht door de initiatiefnemende instellingen. Door de inzet van externe bureaus te beperken, zijn middelen vrijgespeeld die nu ingezet worden voor de uitvoering van de pilotfase. Hiermee wordt een doelmatige inzet van overheidsmiddelen bereikt.

Over het in de toekomst beschikbare budget in relatie tot de realisering van het totaalplan voor de Boulevard van het Actueel Verleden, gaat de vraag van de leden van de SGP-fractie. De leden vragen of de regering over die beschikbaarheid nog niets kan of wil zeggen en zo ja, wat dit (gebrek aan) perspectief betekent voor de inzet van de betrokken instanties in de pilotfase.

De plannen die de initiatiefnemers voor de algehele realisatie van de Boulevard van het Actueel Verleden aan mijn ambtsvoorganger hebben gepresenteerd, zijn ambitieus. Hoewel er nog geen concrete duidelijkheid is over de vormgeving, zijn de kosten voor de algehele realisatie, inclusief het creëren van een fysieke thuisbasis in Den Haag, door het bureau Boer&Croon geraamd op 30 tot 31 miljoen euro per jaar. De aanvangsinvesteringen, die geraamd zijn op 88 tot 103 miljoen euro,

OWB/FO/2003/6274

zijn in deze jaarlijkse exploitatiekosten inbegrepen. In het plan van aanpak voor de pilotfase, hebben de initiatiefnemers aangegeven dat de fysieke thuisbasis van de Boulevard niet eerder dan in 2008 – 2010 gerealiseerd kan worden. Aangezien er nog besluitvorming over de voortzetting van het project na de pilotfase nodig is en gezien de tijdsplanning acht ik het doen van uitspraken die perspectief bieden ten aanzien van het geraamde budget voor de algehele realisatie van de Boulevard door het huidige kabinet niet op zijn plaats. Daar komt bij dat de Stichting mede als taak heeft om te zoeken naar externe financieringsbronnen. De mate waarin de Stichting hierin succesvol is, is een factor bij de verdere besluitvorming over de eventuele overheidsfinanciering.

Het middelenperspectief is besproken met de betrokken instanties. Zij hebben aangegeven overtuigd te zijn van de daadkracht van de Stichting en zetten zich ten volle in om van de pilotfase een succes te maken.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

(Maria J.A. van der Hoeven)